

*Активно учителство: опитът на института „Отворено общество“ от прилагането на иновационен модел за професионално развитие на учителите в България
Teacher Leadership: The Open Society Institute Experience in Implementation of an Innovative Model of Teachers' Professional Development In Bulgaria*

РАЗВИТИЕ НА УЧИТЕЛСКОТО ЛИДЕРСТВО В ТУРЦИЯ

Айтач Гьогюш

*Център за индивидуално и академично развитие
към Университета Сабанчи – Истанбул, Република Турция*

Резюме. Д-р Айтач Гьогюш и Йозгюр Болат координират реализацията на проекта за насърчаване на учителското лидерство в Турция. Осъществяването на проекта започва през 2009 г. под надслов „Новото поколение учители“. Участие в проекта вземат 100 учители от 15 начални и основни училища в истанбулския район „Малтепе“. Проектът се фокусира върху начина, по който педагозите развиват уменията си за учителско лидерство по метода на водените от учителите дейности за развитие на училището в 15 училища. В своята статия д-р Айтач Гьогюш споделя два примера на инициирани и водени от учителите проекти, осъществени в едно начално училище и една гимназия.

Keywords: Teacher Led Development Work, teacher leadership, classroom activities, students learning style

През учебната 2010/2011 г. средното общообразователно училище „Проф. Абдула Тюркоглу“ е част от мрежата на училищата по проект „Новото поколение учители“. През тази учебна година 27 учители от 6 училища решават да се събират на срещи в съботните утрини, когато няма училищни занятия. Залата за срещи е предоставена безвъзмездно от местната власт. Домакините, които фасилитират срещите, обикновено осигуряват за своите гости напитки за обогатяване и срещите започват. Начинът, по който протичат, е много разнообразен. Срещите най-често включват кратко семинарно занятие с активно участие на учителите, както и подкрепа чрез обучителни сесии, които подпомагат педагозите да планират своите проекти и да си предоставят обратна връзка за постигнатия напредък от тяхната реализация. Сред важните „променливи“ по време на срещите е степента, в която групата за подкрепа (фасилитаторите) въздейства върху развитието на професионална култура на училището.

Проектите на учителите се основават на идентифицирани и анализирани от тях важни проблеми като например: липсата на интерес или мотивация на учениците за работа в клас или че има установени потребности от разработване на нови подходи на преподаване, адаптирани към различните стилове на учене при различните деца.

В част от проектите учителите си сътрудничат в малки групи. Този подход носи не само непосредствените предимства от прякото общуване между педагозите, но и допринася за нарастване на склонността на учителите да поемат лидерски роли както в училище, така и извън него.

Възможността за участие в срещи с учители от различни училища предлага възможност за сътрудничество извън училищните граници. В повечето случаи директорите се отнасят с разбиране и реално подкрепят развитието на учителското лидерство.

Политици като управителя на истанбулския район „Малтепе“ Ахмет Окур също допринасят за реализацията на проекта още от самото начало. Районният управител покани члена на екипа Йозгюр Болат да постави началото на реализацията на местна програма за насърчаване на учителското лидерство в района. Лично управителят присъства и се обърна с приветствие към участниците по време на първото събитие на мрежата за насърчаване на учителското лидерство в Турция и взе участие в редица срещи с учители и училищни директори. Освен това районният управител на „Малтепе“ препоръча прилагането на модела по проекта пред други управители, както и на национално равнище – пред Министерството на образованието.

Съвместни дейности за разработване на нови педагогически практики в училище на двама учители: повишаване на мотивацията чрез разработване на материали и използване на различни методи на работа

Шебнем е преподавателка по английски език с 9-годишен опит. Канан преподава по хуманитарни предмети повече от 21 години. Шебнем твърди, че наблюденията ѝ в часовете по английски език показват нарастваща липса на мотивация за учене сред голяма част от учениците. През последните години тя забелязала, че най-важният фактор за липсата на мотивация е прекомерният стремеж за задължително постигане на успех от учениците. Освен това според нейните наблюдения използваните учебни материали имат методологически слабости и по никакъв начин не са в състояние да привлекат интереса на учениците. Нещо повече, учебниците се оказват твърде скъпи и недостъпни за част от нейните ученици.

Шебнем не се колебае: тя решава да разработи собствени учебни материали и да лансира нови различни методи, за да засили мотивацията за учене на своите възпитаници. В същото време друг учител от същото училище – преподавателят по хуманитарни дисциплини Канан, е убеден, че трябва да подкрепи проекта на Шебнем, и решава да работи заедно с нея по темата. И така двамата учители разработват в екип нови учебни материали и иновативни методи на преподаване.

За да разполагат с повече информация, учителите се запознават с няколко издания, посветени на мотивацията и методологическите подходи в педаго-

гиката. С цел повишаване на мотивацията на учениците и превръщането на ученето в стимулиращо и приятно занимание и премахване на монотонността при водене на учебните занятия в клас, учителите изследователи проучват различни методи на работа. Така например, те решават да поканят в часовете човек, чийто майчин език е английски. Работата в клас започва да се планира така, че да отговаря на различни модуси на учене, включително слухови, зрителни и кинетични стилове на учене. Атмосферата в класната стая е обогатена... чрез искането на помощ от учениците. За да стане процесът на учене стимулиращ и приятен за децата в класа, се използват и интерактивни методи на обучение, а активното участие на учениците е насърчавано непрестанно. Заедно с това проектът е насочен към развитието на взаимодействието и сплотеността на групата и за това се изпълняват множество задачи за работа в екип.

Учителите създават и прилагат в работата си следните принципи:

- Демонстрират ентузиазма си по отношение на учебния материал.
- Показват, че за тях обучението на учениците е много важен приоритет.
- Сътрудничат си с родителите на учениците.
- Създават лични отношения с учениците.
- Градят приятна и подкрепяща среда и атмосфера в класната стая.
- Насърчават сплотеността на класа.
- Стремят се да насърчават признанието на усилията, полагани от учениците.

– Поставят си за цел да намалят тревожността от трудностите при изучаването на чужд език, като премахват или свеждат до минимум факторите за стрес и елементите в учебната среда, провокиращи тревожност.

– Превръщат обучението в стимулиращо и приятно занимание чрез повишаване на привлекателността на поставяните задачи за учениците.

Сред най-важните изводи от опита си при реализацията на проекта учителите посочват усвояването на умения да си задават въпроси и да търсят решения вместо да критикуват; да разбират вместо да търсят виновници; да имат стремежи, а не жалби и оплаквания; да се борят вместо да отстъпват; да променят, а не да се примиряват, и да фокусират много повече усилия върху процесите в училище, а не само върху крайните резултати.

Проект на 5 учители от едно училище за разработване и прилагане на диференциран подход на преподаване

Сузан е с 28-годишен педагогически стаж и в момента преподава на петокласници. Макбуле е преподавател от 25 години и води занятия на ученици от 4. клас. Нилгун е учител по турска литература със 17-годишен професионален опит. Айнур е поела през тази учебна година 1. клас. Тя е учител от 21 години. Гюлсе е със 17-годишен стаж, преподава на второкласници.

Проблемът, който тази група учители идентифицира, е свързан с липсата на активно участие от страна на учениците в класната учебна работа. Учителите споделят, че недостатъчно активното участие на учениците в обучението в класните стаи води до изоставане от учебната програма и не позволява придържането към динамиката на учебния план. Скоро преподавателите разбират: трябва да приемат, че учениците им се различават по своите интереси, способности и стиловете на учене и трябва да отчитат характерните особености на средата и факторите, които обуславят тези различия.

И така учителите започват да прилагат множество разнообразни подходи на обучение, за да насърчат активното участие и да постигнат съответствие между способностите и интересите на учениците, да открият начина, по който децата учат най-добре, и изискванията за подготовка и знания на съответното образователно равнище. Равнището на усвояване на знания и процесът на научаване са внимателно наблюдавани от педагозите при изпълняването на всички класни дейности. Оценяване се извършва в началото, по време на целия процес на работа в клас и по постигнатите резултати в края. Наблюдават се и се оценяват всички дейности в класната стая, работата в групи и предоставяните индивидуални консултации. Учителите се стремят да насърчават изследователската работа на учениците в екип, като им дават различни роли и им възлагат различни отговорности в рамките на групата, например: правене на торта, писане и обсъждане на писма, гледане и обсъждане на филми, пеене и игра в театрална постановка.

Реализацията на тези дейности по проекта води до постигане на следните резултати по отношение на учениците:

- подобряване на активното участие и мотивация;
- приятни емоции от преподаването и научаването;
- подобрен учебен процес и подобрени резултати от обучението;
- студентите, които имат т. нар. кинетичен стил на учене, развиват по-висока самоувереност и имат повишено самочувствие;
- хиперактивните ученици развиват отговорност към процеса на обучението си;
- учениците се научават да искат и да оказват помощ.

Заедно с това проектът оказва въздействие и върху учителите:

- педагозите научават много повече за различните стилове на учене;
- учителите разбират как с малки стъпки да започнат да постигат големи цели;
- преподавателите четат, обсъждат и прилагат диференцирани стратегии и методи на преподаване;

- учителите дават индивидуална обратна връзка по-често.
- Налице е и ефект по отношение на учителското лидерство:
- учителите споделят опита си в своите малки професионални групи;
- учителите от различни училища и педагогически екипи си влияят взаимно по време на срещите в рамките на проекта за насърчаване на учителското лидерство;
- учителите влияят и на колегите си в своето училище;
- учители имат възможност да представят своите проекти на конференции, семинари и други научни форуми.

Тази статия е написана въз основа на опита от изпълнение на приложни проекти на учителите от средното общообразователно училище „Проф. Абдула Тюркоглу“. Искам да изразя своите топли и искрени благодарности на Шебнем Йетке, Кanan Селек, Зюхре Сюзан Ибар, Макбуле Аталай, Нилгюн Дьонмез, Айнул Биничи и Гюлсе Кочак. Много благодаря на Йозгюр Болат – координатор на проекта за насърчаване на учителското лидерство към Университета в Кеймбридж, както и на районната администрация „Малтепе“ и на нейния управител и на Министерството на образованието.

BUILDING TEACHER LEADERSHIP IN TURKEY THROUGH TEACHER LED DEVELOPMENT WORKS

Abstract. Dr. Aytac Göğüş and Özgür Bolat led Teacher Leadership Project in Turkey since 2009 as “New Generation Teachers“ project. 100 teachers from 15 elementary and primary schools have joined to the project since 2009 in Maltepe district of Istanbul. The project focused on the way teachers have been developing teacher leadership through the establishment of Teacher Led Development Work (TLDW) in 15 schools. In this article, Aytac Gogus provides two examples of teachers’ own projects from one elementary and secondary school.

Aytac Gogus

✉ Sabancı University
Center for Individual and Academic Development
e-mail: agogus@sabanciuniv.edu